

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ТРАНСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

Зроблено аналіз об'ємних показників діяльності різних видів транспорту, визначено роль кожного виду транспорту в транспортній мережі України. Визначено тенденції і запропоновано стратегічні напрямки розвитку перевезень в Україні залізничним транспортом.

Сделан анализ объемных показателей деятельности разных видов транспорта, определено роль каждого вида транспорта в транспортной сети Украины. Определено тенденции и предложены стратегические направления развития перевозок в Украине железнодорожным транспортом.

The analysis of by volumes performance indicators of different types of transport is done, certainly role of every type of transport in the transporting network of Ukraine. Certainly tendencies and strategic directions of development of transportations are offered in Ukraine by a railway transport.

Постановка проблеми. Транспортний комплекс є важливою складовою у структурі економіки України. Ефективне функціонування державної транспортної системи та включення її у європейську та світову транспортні мережі сприяє вирішенню найважливіших завдань сьогодення та дозволяє збільшити обсяги міжнародних перевезень. Тому завжди актуальною є оцінка сучасного стану діяльності різних видів транспорту, яка базується на аналізі показників роботи транспорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу показників транспортної діяльності було присвячено багато досліджень різними вченими: Ю. Ф. Кулаєв, В. К. Мироненко, Є. М. Сич, Ю. М. Цветов, В. Г. Коба, В. І. Пасечник, В. І. Щелкунов, В. М. Загорулько та багато інших.

Формулювання цілі статті. Мета даної статті – зробити аналіз показників транспортної діяльності різних видів транспорту за останні роки, визначити тенденції та місце залізничного транспорту в транспортній системі України і намітити стратегічні ініціативи його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Транспортний комплекс є важливою складовою у структурі економіки України. Ефективне функціонування державної транспортної системи та включення її у європейську та світову транспортні мережі сприяє вирішенню найважливіших завдань сьогодення та дозволяє збільшити обсяги міжнародних перевезень. Частка обсягів продукції підприємств транспортно-дорожнього комплексу у валовому внутрішньому продукті становить 6,7 %, а вартість їх основних засобів - 12,8% від загальної вартості виробничого потенціалу країни.

Загальна транспортна мережа України включає 43,7 тис. км магістральних трубопроводів, 22,0 тис. км залізничних колій, 164,8 тис. км автомобільних доріг з твердим покриттям, 2,3 тис. км експлуатаційних річкових судноплавних шляхів з виходом до Азовського та Чорного морів.

У 2004 р. обсяги перевезень вантажів порівняно з 2003 р. збільшилися на 4,7 % і становили 1,7 млрд т. Вантажооборот досяг 480,1 млрд ткм і зріс на 5,0 %. Підприємство транспорту протягом IV кв. 2005 р. – I півріччя 2006 р. Перевезли 442 млн. т вантажів, що на 3,5 % більше, ніж за I-III квартали 2005 року. Вантажообіг підприємств транспорту становить 196,5 млрд ткм, або 106,9 % проти 9 місяців 2005 року (рис. 1).

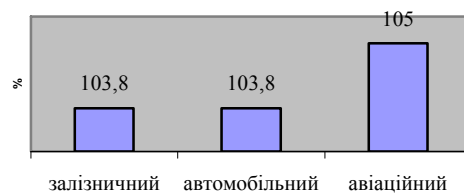

Рис. 1. Темп росту перевезень вантажів (у % до січня-вересня 2005 р.)

Перевезення вантажів залізницями порівняно з 2003 р. зросли на 3,8 %. Збільшилися перевезення основних номенклатурних груп вантажів: цементу - на 18,0 %, лісових вантажів - на 21,9 %, хімічних і мінеральних добрив - на 6,8 %, коксу - на 4,4 %, залізної та марганцевої руди - на 4,8 %, чорних металів - на 8,8 %, кам'яного вугілля - на 6,1 %. Перевезення нафти і нафтопродуктів зменшилися на 24,0 %, зерна та продуктів

перемолу - на 20,0 %. Середньодобове вивантаження вагонів зросло в цілому на 4,2 %.

Вітчизняний морський та річковий торговельний флот збільшив перевезення вантажів на 9,7 %, у тому числі у закордонному сполученні - на 5,9 %, в цілому замовникам доставлено 20,7 млн т вантажів. Перевезення вантажів підприємствами річкового транспорту порівняно з 2003 р. зросли на 18,9 %, морського транспорту знизилися на 0,7 %.

Автомобільним транспортом (з урахуванням перевезень фізичними особами - підприємцями) перевезено 1,0 млрд. т вантажів, що більше, ніж за 2003р. на 5,6 %, та виконано вантажообіг у обсязі 28,8 млрд ткм, який зріс на 18,3 % в основному за рахунок міжміських та міжнародних перевезень.

Магістральними трубопроводами транспортовано 220,9 млн. т вантажів, що на 2,0 % більше, ніж за 2003 р. Транспортування газу зросло на 3,5 %, аміаку - на 1,1 %, нафти зменшилося на 2,3 %. Транзит нафти зріс на 0,2 %, аміаку - на 4,9 % та газу - на 7,3 %.

За 2004 р. на морських (річкових причалах) України перероблено 144,1 млн т вантажів, з них експортних вантажів - 68,0 млн. т, імпорتنих - 12,3 млн т, транзитних -50,1 млн т, внутрішнього сполучення - 13,7 млн т. У порівнянні з 2003 р. обсяги переробки вантажів зросли на 5,4 %, у тому числі експортних, імпорتنих вантажів та внутрішнього сполучення - відповідно на 17,1 %, на 4,7 % та на 16,9 %, транзитних вантажів зменшилися на 9,3 %. Кількість оброблених суден - закордонних та інфракт - зросла на 17,7 % і склала 14,9 тис. одиниць.

Найбільші обсяги переробки експортних вантажів виконувалися підприємствами Одеської області (62,1 % загального обсягу переробки експортних вантажів), Донецької області (15,2 %), М.Севастополя (4,5 %) та Автономної Республіки Крим (4,3 %). Переробкою імпорتنих вантажів займалися переважно підприємства Миколаївської області (48,0 % загального обсягу переробки імпорتنих вантажів) та Одеської області (43,2 %). Транзитні вантажі пройшли в основному через підприємства Одеської області (64,8 % загального обсягу транзиту вантажів), Автономної Республіки Крим (14,4 %), Донецької області (8,8 %) та М.Севастополя (3,7 %). Вантажів внутрішнього сполучення найбільше перероблялося на причалах підприємств Дніпропетровської області (23,6 % загального обсягу переробки внутрішніх вантажів), м. Києва (19,2 %), Автономної Республіки Крим (10,6 %) та Запорізької області (9,3 %).

Через морські (річкові) порти (причали) України відправлявся експорт переважно чорних металів (33,3% загального обсягу переробки експортних вантажів), зернові культури (11,6 %), кам'яне вугілля та нафта сира (по 9,7 %), добрива (7,0 %), руди, шлаки та зола (6,0 %) та сіль, сірка, землі та каміння, штукатурні матеріали (5,9 %). З морських портів (причалів) експортні вантажі направлялися переважно до країн Азії (45,2 % обсягу експорту), Європейського Союзу (21,8 %), Європи (12,9 %), Африки (10,1 %) та Америки (8,1 %). Річкові порти (причали) відправляли вантажі в основному до країн Азії (66,9 % обсягу експорту) та Європи (19,3 %).

Серед імпорتنих вантажів, які Україна переробляла у морських (річкових) портах (причалах), переважали руди, шлаки та зола (64,6 % загального обсягу імпорту вантажів), органічні хімічні сполуки (3,2 %) та цукор і кондитерські вироби з цукру (2,2 %). Імпорتنі вантажі надходили до морських портів (причалів) в основному з Гвінеї (16,7 % обсягу імпорту), Бразилії (12,6 %), Австралії (10,4 %), Туреччини (6,8 %), Індії (6,5 %), Нової Каледонії (5,8 %), Гани (5,6 %), Китаю (5,0 %), Габону (4,0 %), Італії (3,3 %). Річкові порти переробляли імпорتنі вантажі, які надійшли переважно з Індії (67,3 % обсягу імпорту) та Туреччини (22,7 %).

У морських (річкових) портах (причалах) України перероблялися такі основні групи транзитних вантажів: нафта сира (41,6 % загального обсягу транзиту), кам'яне вугілля (21,7 %), добрива (9,4 %), сіль, сірка, землі та каміння, штукатурні матеріали (6,9 %), чорні метали (5,9 %), руди, шлаки та зола (2,7 %), зернові культури (1,5 %). Найбільшими країнами-транзитниками залишаються країни СНД: Російська Федерація (71,9 % загального обсягу транзиту), Казахстан (17,6 %), Білорусь (3,8 %) та Молдова (1,7 %).

За 2004 р. послугами пасажирського транспорту (з урахуванням перевезень міським електротранспортом) скористалися 8,0 млрд пасажирів, що на 3,7 % більше, ніж за 2003 р., та виконано пасажирську роботу в обсязі 128,6 млрд. пас. км, що на 6,1% більше. Послугами пасажирського транспорту скористалися 3,3 млрд осіб, що на 1,4 % більше ніж за 9 місяців минулого року (рис. 2).

Залізничним транспортом за 2004 р. відправлено 452,2 млн пасажирів, що на 5,1 % менше, ніж за 2003 р. Послугами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами - підприємцями) скористалися

3,7 млрд. пасажирів, що на 12,8 % більше. Перевезення пасажирів автотранспортом фізичних осіб - підприємців зросли на 17,9 %. Перевезення пасажирів морським транспортом за 2004 р. зросли на 39,7 % порівняно з 2003 р. Підприємства М.Севастополя, які виконують 86,9 % загальних обсягів морських перевезень пасажирів, збільшили перевезення на 46,5 %. Закордонні перевезення пасажирів зменшилися на 0,2 %. Майже всі закордонні перевезення пасажирів (98,9 %) виконують перевізники Автономної Республіки Крим, які збільшили перевезення пасажирів на 6,2 %. Перевезення пасажирів річковими шляхами порівняно з 2003 р. знизилися на 2,5 %. Закордонні пасажирські перевезення річковим транспортом зросли на 39,6 %. Не зменшується попит на послуги авіатранспорту. За 2004 р. кількість перевезених пасажирів авіаційним транспортом порівняно з 2003 р. зросла на 36,0 %. Постійно збільшуються міжнародні пасажиропотоки в аеропортах України. За 2004 р. з них відправлено за кордон 1980,7 тис. пасажирів, що на 27,8 % більше, ніж за 2003 р. В той же час до України прибуло з-за кордону 1979,6 тис. пасажирів (на 27,3 % більше).

■ автотомобільний (88,3%) ■ залізничний (11,5%) ■ авіаційний (0,1%) ■ морський і річковий (0,1%)

Рис. 2. Структура перевезень пасажирів у розрізі підгалузей транспорту (млн пас.)

З проведеного аналізу основних показників транспортної діяльності за останні роки ми бачимо загальну тенденцію зростання цих показників. При визначенні ролі кожного виду транспорту у транспортній мережі України, майже за всіма показниками, провідна роль належить залізницям (рис. 3):

- перевезено вантажів 78,1 %;
- вантажообіг 88,5 %;
- перевезено пасажирів 11,8 %;
- пасажирообіг 46,4 %.

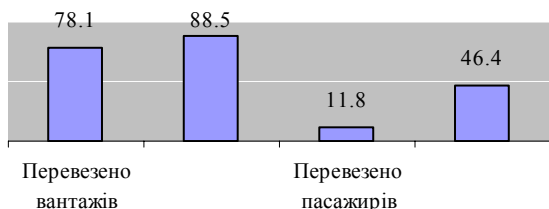

Рис. 3. Питова вага підприємств залізничного транспорту в загальному обсязі за I півріччя 2006 р. (%)

Особливе місце належить вантажним перевезенням залізничним транспортом понад 78 %.

Порівняно з I півріччям 2005 р. перевезення вантажів збільшилися на 1,3 % (рис. 4), а вантажообіг становить 113,3 млрд ткм, що на 3,8 % більше минулорічного показника.

Вантажообіг 103,8 %

Перевезено пасажирів 101,8 %

Перевезено вантажів 101,3 %

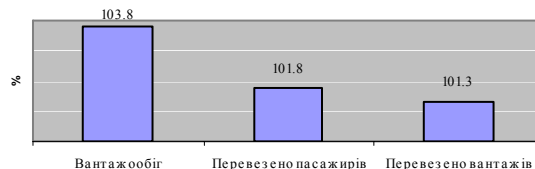

Рис. 4. Динаміка основних показників діяльності підприємств залізничного транспорту (I півріччя 2006 р. у % до I півріччя 2005 р.)

Висновки. Результатом дослідження є визначення особливого місця вантажних перевезень залізничним транспортом, понад 78 %. При такому масштабному обсязі вантажних перевезень постає проблема прискорення техніко-технологічної модернізації залізничного транспорту, яка дозволить у повній мірі використувати транзитний потенціал України. Тому стратегічні ініціативи розвитку залізничного транспорту повинні базуватися на впровадженні корпоративної моделі управління на залізничному транспорті, за допомогою якої відкриваються нові можливості з формування додаткових власних джерел інвестицій, що допоможе у вирішенні таких першочергових завдань як:

- модернізація тягового рухомого складу пасажирських і вантажних вагонів,
- придбання механізмів та обладнання для впровадження програми енергозбереження,
- модернізація колії,
- електрифікація дільниць, будівництво та реконструкція систем електропостачання,
- реконструкція та будівництво мереж зв'язку, телекомунікацій та інформаційних систем.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Статистичний збірник «Транспорт і зв'язок України». 2004.
2. Підсумки роботи транспортно-дорожнього комплексу та зв'язок за 2005 рік. Міністерство транспорту та зв'язку України.
3. Стратегічні ініціативи розвитку транспортно-дорожнього комплексу і зв'язку у II півріччі 2006 р.

Надійшла до редколегії 31.07.2007.